

Ida Jessen

**en
ny
tid**

**ÖVERSÄTTNING
Ninni Holmqvist**

HISTORISKA MEDIA

Historiska Media

Box 1206
221 05 Lund

www.historiskamedia.se
info@historiskamedia.se

ORIGINALET'S TITEL *En ny tid*

COPYRIGHT © Ida Jessen, Copenhagen 2015

Published by agreement with

Copenhagen Literary Agency ApS, Copenhagen

SVENSK UTGÅVA © Historiska Media 2018

ÖVERSÄTTNING Ninni Holmqvist

SÄTTNING Åsa Björck

OMSLAG PCG Malmö, Cia Björck

OMSLAGSILLUSTRATION William Morris tapet

”Chrysanthemum”, © Morris & Co.

TRYCKERI ScandBook AB, Falun 2018

TRYCK I 2 3 4 5 6 7 8 9

ISBN 978-91-7545-577-8

Dagbok av L. Høy
Friskolelärarinna

3 januari 1904

JAG ÄR PÅ väg nu. Allt är packat. Jag har inte ens tid att skriva det här. Jag fortsätter senare.

19 maj 1905

I GÅR KOM –

8 oktober 1927, Thyregod

DET HAR RÖJTS så mycket i huset de senaste dagarna att jag ville se om inte jag också kunde tänkas ha något att stuva undan och dölja. Men vad skulle det vara? Och för vem? Jag gick i alla fall upp på övervåningen, och i skåpet i kammaren, på botten av en gammal patronlåda, hittade jag den här dagboken. Jag har inget minne av den.

Det är konstigt väder för att vara oktober. Tolv grader visar termometern och luften är stillastående, fuktig. Tåget hörs tydligt.

I samma låda hittade jag även en fotogenlampa med mässingsfot. Den minns jag däremot, och jag blev glad när jag såg den. Den var kolsvart. Jag putsade den och ställde den i fönstret som vetter mot trädgården. Först tänkte jag ställa den ut mot vägen, men jag ändrade mig. Ett lite hemligt ljus. En hemlig vän. Då finns det åtminstone något att dölja.

Den är tänd nu.

Det är kväll.

9 oktober

DET RÅDER EN underlig frid. Jag förstår den inte. Kanske har det något med lampan att göra, den runda mjölkvita skärmen, en fullmåne som hålls fram av en osynlig hand i vardagsrummet. Återigen hörs tåget ända från Kokborg, tio minuters skakande, och sedan den långa inbromsningen till stationen, visslingen, dörarna som slamrar. Till och med nu när det är mörkt är luften grå av vatten. Men det regnar inte.

Folk har tittat förbi. Jag uppskattar deras besök, men uppskattar också när de är över. De kommer med kakor, för att inte vara till besvär, och de erbjöd sig att laga kaffet själva när de hörde att Line var ledig. Slaktare Schnedlers fru hade en hel kokt tunga med sig, och senare på eftermiddagen när jag kom hem efter att ha varit ute och gått stod det tolv ägg på trappan.

Jag ser på min hand och tänker strängt att den ska lyfta sig och ta koppen medan teet är varmt. Men den vill inte, den gör det inte.

Jag röjde i kammaren, för jag ville sova där inne. De två sängarna i sovrummet får mig att frysa. De har

höga lådformade mahognygavlar och får mig att tänka på äktenskapsleden i Indien, där det sägs att änkan blir bränd på bål tillsammans med den avlidne mannen.

Och så tände jag kaminen i kammaren. För att göra det hemtrevligt.

Vi använder aldrig rummet. Gardinerna är bara en liten veckad remsa högst upp. I fönsterkarmen låg feta dammiga flugor som en gång sakta dött medan de surrande kröp omkring, och när man tror att det är över så dör de igen. Jag sopade ner dem på en tidning och slängde in den i kaminen. Och sedan putsade jag fönstren och vädrade och skurade golvet. Mattan bar jag ner i den våta trädgården och hängde över en buske. Det är rent, det doftar fräscht, men jag har ingen lust att gå upp dit. Det är ett främmande rum. En skarp lukt av såpa.

Jag tror jag sitter kvar en stund.

10 oktober

DEN MÄRKLIGA TYNGDEN, den underliga friden, den kommer på kvällen när husen sluter sig om sig själva, och folk går och lägger sig. Jag har börjat räkna med den, se fram emot den. Det krävs inte så mycket. Bara att jag är ensam, och att mörkret har fallit. Att jag tänker lampan. Att jag ser på lampan. På dagen tänker jag inte. Fast det är inte sant. Om jag är stelnat fett, pulserar ändå en ström av blod långt där inne.

Men dagen är ett skrik. Jag kan inte vara i mitt hus på dagarna. Jag går omkring i stora sjalar, kylan kryper in vid handlederna. Mina händer är blå. Jag gick till stationen och steg ombord på tåget. Stationsinspektör Haldbo hjälpte mig upp, han sa: "Vi får hoppas, vi hoppas och ber till Gud." Han hjälpte mig ända till ett säte innan han blåste till avgång. Människors vänlighet är det som ger mig styrka, men också det som gör mig trött. Varför räcker den inte till? Jag har mer än de flesta.

Mitt hus ligger på kullen. Det är stort och rött, med rött tegeltak och ett vitt putsat kantband. Murarmäs-

tare Iversen byggde det för åtta år sedan. Mellan huset och stationen ligger Vestergårds hage, gräset är fläckigt av komockor och mullvadshögar. Men korna är inne nu. Och nedanför huset, vid kullens fot, börjar staden med Johannes Skomakare, mejeriet, konsum, handlare Hansens stora röda butik, handlare Rosenstands lite mindre. Borgergade blir längre och längre. När jag kom hit för tjugo år sedan fanns det i stort sett ingenting här. Är det då troligt att staden kan växa och växa? Det är något som sysselsätter Hantverkarförbundens medlemmar. Hur ser det ut här om femtio år? Om hundra?

Jag tog tåget till Give klockan 11.32 och det gick fort, redan trekvart senare var jag på sjukhuset. ”Han är inte vaken”, sa sjuksköterskan. ”Men gå ni in och sätt er. Ni måste vara hungrig? Jag kan hämta något till er.”

”Tack”, sa jag, ”men jag åt innan jag åkte hemifrån.”

Hon såg på mig – sa: ”Det är viktigt med mat, ska jag tala om för er.”

Jag satte mig i en stol vid sängen och lade min hand över hans på täcket. Den var iskall. De vackra välvda naglarna hade blivit gulaktiga, fingerspetsarna var blanka. Han skulle inte kunna lämna fingeravtryck nu, hans kännetecken drar sig tillbaka. På samma sätt hade ögonen också dragit sig tillbaka, de hade fallit inåt, och ögonlocken hade slutit sig över dem. Munnen och kinderna hade sjunkit in i skallen. Det mjuka hullet är

borta, och gudarna ska veta att det inte fanns för mycket av det från början.

Jag lade hans hand under täcket. Efter en liten stund tog jag fram den igen för att värma den och höll den mellan mina båda, som också var iskalla. Jag virade sjalen om våra händer.

KLOCKAN ÄR MYCKET. För en stund sedan var jag ute på trappan. Gatlyktorna är släckta, lampan på stationens gavel är också släckt. Om man inte visste bättre, skulle man kunna tro att inga gator fanns, inga hus, inga människor, inga hundar. Inga plöjda åkrar, inga hönshus, inga uthus. Man skulle kunna tro att heden hade återvänt. Eller att vi aldrig hade varit här.

11 oktober

I GÅR KVÄLL när jag stod på trappan och trodde att jag nästintill befann mig i oändligheten, var det stilla. Men två timmar senare vaknade jag av att fönstret stod och slog, och under hela dagen har blåsten tilltagit. Stationsinspektör Haldbo mötte mig med handen på mössan för att den inte skulle blåsa av. Vid den tiden, sent på förmiddagen, var det som om horisonten hade delats mitt itu, vågrätt. Nertill brinnande gult, upptill mörker. ”Kan inte den där fronten blåsa bort?” ropade han genom vinden och hjälpte mig upp i kupén med ett lätt tag om armbågen.

Fröken Svendsen mötte mig i korridoren. ”Åh, vad synd att ni inte kom för en timme sedan”, sa hon. ”Han har varit vaken hela morgonen. Han skojade med mig.”

Hon kom inte ihåg på vilket sätt. Det var nog mest hans sätt att be henne ta fram skrivsaker. Han hade legat med pennan i handen en stund. ”Nu är han utmattad”, sa hon. Hon följde mig in till salen och tog hans puls, slätade till täcket. ”Ni måste vara hungrig”, sa hon. ”Ska jag inte hämta något till er?” Jag satte mig på stolen. ”Jo, tack.”

Ett ögonblick senare var hon tillbaka med en kopp te och en ostsmörgås.

På stolen. Jag tog hans iskalla hand, och strax var min egen lika kall. När jag en lång stund senare släppte den, såg jag hans pekfinger krökas ovanpå täcket och rätas ut igen. Han gjorde det flera gånger.

”Är du där?” frågade jag.

Han svarade inte.

Jag blev ledsen för att jag hade släppt den för snabbt och för att det hände på täcket och inte i min hand.

Jag gick ut till fröken Svendsen och bad om brevpapper. Jag tänkte att om han ska skriva, så ska jag också göra det. Jag skulle lämna ett brev.

Vad skrev jag?

Det tog lång tid. Det kom inte att stå så mycket. Först vid fyratiden var jag klar. Jag bad om ett kuvert och klistrade igen det och ställde det på högkant mot sänglampan och bad fröken Svendsen att ge det till honom när han vaknade. Jag hann precis med tåget tillbaka. Det hade börjat regna. Blåsten slet i vagnarna och rutan immade igen så fort jag kom in i mina våta ytterkläder. Jag var den enda passageraren i kupén mellan Givne och Thyregod. Ute på fälten såg det ut som om läplanteringarna kurade ihop.

Jag kom hem till den kalla lukten av cigarr som ännu hänger i vardagsrummet, och torvlådan var tom. Line är fortfarande ledig. Jag har sagt att hon inte behöver

tänka på något, jag meddelar när hon behöver komma tillbaka. Hon har åkt hem till sin mor i Uhe.

Jag släpade upp torv från källaren och skyndade mig att börja elda. Nu får vi torven från en mosse i Vorslunde; det är inte så mycket sand i den som i vår egen. Till kvällsmat: havregrynsgröt. Jag lade på *Winterreise* på grammofonen men lyfte av den meddetsamma. Bara när det är alldeles tyst och stilla här, mår jag bra. Som om det är så man håller balansen.

Lampan står i fönstret.

Ja, vad skrev jag? Jag tänkte efter så mycket att det enda jag minns är ansträngningarna att finna de rätta orden. Om man bara har en chans att säga vad man verkligen vill – vad ska man då välja? Vad man än har att säga, kan man säga det rakt motsatta. Med samma självklarhet.

Så blir jag medveten om att blåsten har mojnät. Jag går ut på trappan. Gatlyktorna är släckta, stationslampan är släckt. Inga hundar. Inga kråkor. En stillhet större än stilla. Staden är utmattad, vindpinad.

12 oktober

BREVET FANNS INTE kvar på sängbordet när jag kom till sjukhuset i dag. Fröken Svendsen tittade in med en ostsmörgås och en kopp te och pratade om hösten och vintern som hon har svårt att klara av, hon som är från det milda Fyn. ”Men ni kommer ju från Ryslinge”, erinrade hon sig med ens, ”så ni vet ju. Vänjer man sig?” Jag sa ja, hon skulle vänja sig.

Hon stod kvar och pratade, och det var jag glad för, jag ville inte att hon skulle gå.

”Har han fått brevet?” förmådde jag mig att fråga. Och det hade han. Han hade vaknat strax efter att jag hade gått i går, och hon hade gett honom det meddetsamma. Tänk, sedan hade han skojat igen och vickat på ögonbrynen så att hon hade börjat skratta. Men till och med sådant gör honom utmattad, tillade hon. ”Och nu ska jag inte stå här och prata.”

Det blev tyst i salen när hon hade gått.

Jag åt smörgåsen och drack teet, som var starkt och varmt och gott.

Ingen skillnad på hans ansikte från i går. Ögon-